

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Vě umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

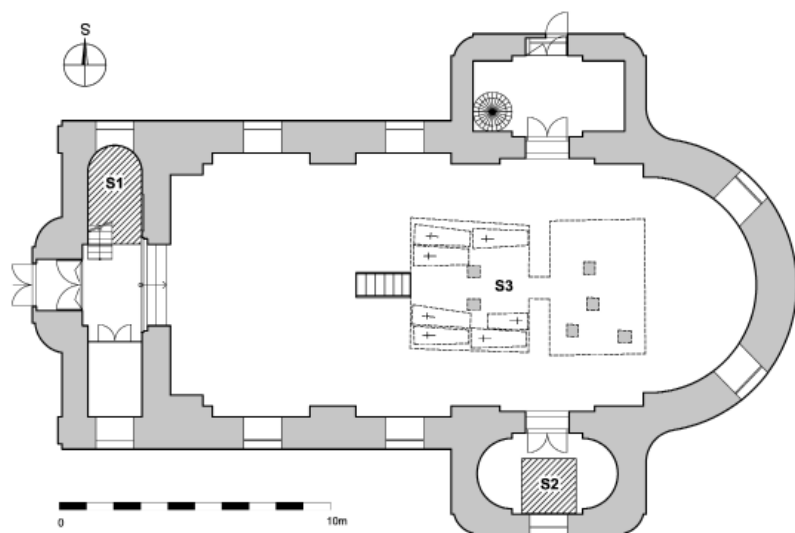
Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 57. Karviná, městská část Doly, kostel sv. Petra z Alcantary. Půdorys kostela s vynesenu situací archeologicky zkoumaných ploch.

Abb. 57. Karviná, Stadtteil Doly, Kirche St. Peter von Alcantara. Grundriss der Kirche mit Bezeichnung der Grabungsfläche.

KARVINÁ (K. Ú. KARVINÁ-MĚSTO, OKR. KARVINÁ)

Ulice Pivovarská, Masarykovo náměstí, kostel Povýšení sv. Kříže, parc. č. 2, 101/1, 267/1. Novověk. Kostel. Záchranný výzkum.

V jarních měsících roku 2012 proběhl v souvislosti s plánovanou obnovou kostela Povýšení sv. Kříže v Karviné – Fryštátu záchranný výzkum (akce Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Ostravě č. 6/12). Vzhledem k prostorovému omezení na nevelké liniové výkopy při sanaci a budování kanalizace byla průběžně dokumentována pouze svrchní část nadloží v bezprostřední blízkosti kostela, a to včetně odkrytého základového zdiva jednotlivých částí stavby. Základní dokumentaci proto doplnily tři sondy (na pomezí závěru Moravské kaple a plochy náměstí, při závěru jižní kaple nepravého transeptu a při jižní zdi hlavní lodi), které měly ověřit celkový průběh stratigrafické situace a vybraných úseků zděných konstrukcí.

Zkoumaná lokalita se nachází v prostoru původního historického jádra Fryštátu, dnes městské části Karviné, konkrétně v jeho okrajové jihozápadní části. Na jižní straně, v místě dřívějšího farního hřbitova, je okolí kostela vymezeno výrazným terénním zlomem ostrožny, na východě přiléhá k areálu zámku (s vlastní budovou je spojen nadzemní chodbou).

Stratigrafie sledovaná ve všech liniových výkopech i sondách se ukázala jako obdobná, pod stávající úpravou povrchu a původní dlažbou byla registrována poměrně mocná dorovnávká terénu, obsahující kromě stavební suti a ojedinělých úlomků lidských kostí i nečetné fragmenty novověkých keramických nádob datovatelných od 16. až po 18. století. Tato skutečnost odpovídá poměrně čilému stavebnímu ruchu, který zvláště v 18. a 19. století přinesl výraznou změnu v konfiguraci terénu. Stavba zahradní zdi v místě terénního zlomu a hlavně vlastní přestavba lodi i presbytáře a následná řada účelových přístaveb

v okolí kostela spojených s příchodem rodu Larisch-Mönnichů (např. Prix 1992) vedly k narušení a částečnému odstranění původních situací. K zajímavým nálezům patří zazděný vstup v jižní části hlavní lodi, pozoruhodné jsou i kamenické články (části klenebních žeborů v základu a fiála v nadzemním zdivu) druhotně využitě při stavbě sakristie.

Marek Kiecoň

Literatura

Prix, D. 1992: Poznámky ke středověké architektuře kostela sv. Kříže (původně Panny Marie) v Karviné – Fryštátě. *Časopis Slezského zemského muzea*, série B, ročník 41(3), 210–223.

Resumé

Karviná (Kat. Karviná-město, Bez. Karviná), Pivovarská-Straße und Masarykovo náměstí (Platz), Heilig-Kreuz-Kirche, Parz. Nr. 2, 101/1, 267/1. Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

KARVINÁ (K. Ú. KARVINÁ-DOLY, OKR. KARVINÁ)

Městská část Doly, kostel sv. Petra z Alcantary, p. č. 511. Středověk, novověk. Kostel. Záchranný výzkum.

V souvislosti s celkovou rekonstrukcí kostela sv. Petra z Alcantary v Karviné-Dolech proběhl v roce 2012 záchranný archeologický výzkum, realizovaný archeologickým pracovištěm Národního památkového ústavu Ostrava (akce č. 126/12). Kostel je situován v mírně zvlněné krajině nedaleko říčky Stonávky, v nadmořské výšce cca 230 m. Kostel byl původně součástí vsi, později města Karviná, jehož historické jádro v průběhu 50.–60. let 20. století zcela zaniklo v důsledku těžby černého uhlí. Dnes se tak v případě kostela jedná o solitérní stavbu bez vazby na dřívější urbanistickou strukturu. Název Karviná

Obr. 58. Karviná, městská část Doly, kostel sv. Petra z Alkantary. Stavební pozůstatky boční kaple původního kostela sv. Martina s kryptou. Sonda S2, pohled od severu. Foto F. Kolář.

Abb. 58. Karviná, Stadtteil Doly, Kirche St. Peter von Alcantara. Baurelikten des Seitenschiffes der ehemaligen Martinskirche mit eine Gruft. Grabungsschnitt S2, Blick von Norden. Foto F. Kolář.

byl roku 1949 přenesen na novou aglomeraci, jež vznikla sloučením do té doby samostatných obcí Fryštát, Darkov, Ráj a Staré Město.

Doly je novodobý název pro někdejší ves Karviná, poprvé v písemných pramenech doloženou k roku 1305; roku 1923 byla původní ves povýšena na město. Kostel sv. Petra z Alkantary představuje barokní novostavbu z let 1736–1759 a ve stávající podobě se jedná o jednodílnou sálovou stavbu s půlválcovým závěrem. K severní zdi lodi přiléhá sakristie, na protilehlé straně kaple. V ose západního průčelí vystupuje z líce fasády nízký rizalit hranolové věže (Samek 1999, 129; Londzin 1932, 153–154). Barokní kostel byl vybudován na místě původního středověkého kostela sv. Martina, v písemných pramenech poprvé doloženého k roku 1447. Dle vizitací z let 1679 a 1688 se jednalo o jednodílnou stavbu se zděným klenutým presbytářem a dřevěnou plochoštopou lodí. Ze severní strany ke kostelu přiléhala zděná klenutá sakristie, z jižní strany zděná boční kaple s kryptou, určená k pohřbívání členů rodiny patrona kostela (Jungnitz 1904, 223–225, 593–594; Londzin 1932, 145–156).

V interiéru kostela byly v roce 2012 realizovány dvě archeologické sondy, jedna v severní části podvěží (sonda S1), druhá v jižní boční kapli (sonda S2, obr. 57). V sondě S1 byly zachyceny kostrové pohřby v natažené poloze na zádech, orientované ve směru západ – východ, uložené

v rakvích. Pohřby respektovaly kamenné zdivo vyskládané z lomového kamene na jílu, probíhající také v linii západ – východ. Úsek základového zdiva, dodatečně narušeného základovým výkopem stávajícího kostela sv. Petra z Alkantary, může souviset s podezdívkou dřevěné lodi původního středověkého kostela sv. Martina, popř. s ohrazením hřbitova.

V sondě S2 byly zachyceny stavební pozůstatky boční zděné kaple původního kostela sv. Martina (obr. 58). Kaple polygonálního půdorysu, patrně renesanční, disponovala v interiéru kryptou, ve shodě s údaji obsaženými ve zprávě vizitační komise z roku 1679 (Jungnitz 1904, 223–225; Londzin 1932, 146–150). V rámci archeologického výzkumu byla dokumentována rovněž krypta (sonda S3) nacházející se pod podlahou lodi stávajícího kostela sv. Petra z Alkantary; představuje jedno z rodových pohřebišť hrabat Larischů (od roku 1791 Larisch-Mönnichů, obr. 59).

František Kolář

Literatura

Jungnitz, J. 1904: *Visitationsberichte der Diözese Breslau nebst Visitationsordnungen. Archidiakonats Opoln. Erster Teil.* Breslau: Aderholz.

Londzin, J. 1932: *Kościół drewniany na Śląsku cieszyńskim.* Cieszyn: Nakł. Dziedzictwa blag. Jana Sarkan-dra.

Samek, B. 1999: *Umělecké památky Moravy a Slezska. II. díl, J-N.* Praha: Academia.

Obr. 59. Karviná, městská část Doly, kostel sv. Petra z Alkantary. Interiér krypty stávajícího kostela sv. Petra z Alkantary. Sonda S3, pohled od západu. Foto M. Pechníková.

Abb. 59. Karviná, Stadtteil Doly, Kirche St. Peter von Alcantara. Innenraum der bestehenden Gruft in der Kirche St. Peter von Alcantara. Grabungsschnitt S3, Blick von Westen. Foto M. Pechníková.